

SPIS TREŚCI

1.	Informacje ogólne o Bułgarii	3
1.1.	Informacje geograficzne	3
1.2.	Cechy charakterystyczne Bułgarii	4
1.3.	Powszechne święta narodowe i dni wolne od pracy	7
1.4.	Telefony alarmowe i informacyjne	7
1.5.	Adresy polskich placówek dyplomatycznych	8
1.6.	Adres informacyjnej strony internetowej o Bułgarii w języku angielskim	8
1.7.	Adresy stron internetowych zawierających więcej informacji z powyższego zakresu	9
2.	Praca w Bułgarii	9
2.1.	Podjęcie pracy przez obywateli Polski w Bułgarii	9
2.1.1.	Dostęp obywateli polskich do fińskiego rynku pracy	9
2.1.2.	Prowadzenie własnej działalności gospodarczej w Bułgarii	11
2.2.	Sposoby poszukiwania pracy w Bułgarii	12
2.2.1.	Publiczne służby zatrudnienia	12
2.2.2.	Europejskie Służby Zatrudnienia EURES	12
2.2.3.	Niepubliczne agencje pośrednictwa pracy	13
2.2.4.	Prasa	13
2.2.5.	Inne sposoby poszukiwania pracy	13
2.2.6.	Ubieganie się o pracę (wymagane dokumenty – CV, list motywacyjny i inne)	13
2.3.	Warunki pracy	13
2.3.1.	Rodzaje umów o pracę	13
2.3.2.	Czas pracy	14
2.3.3.	Urlop wypoczynkowy	15
2.3.4.	Wynagrodzenie za pracę	15
2.4.	Podatki	16
2.4.1.	Podatek dochodowy od osób fizycznych	16
2.4.2.	Podatek od towarów i usług (VAT)	17
2.4.3.	Inne podatki i opłaty lokalne	17

2.5.	Zabezpieczenie społeczne	17
2.5.1.	Świadczenia z ubezpieczeń społecznych – beneficjenci i warunki uzyskania	17
2.5.1.1.	Emerytura	20
2.5.1.2.	Świadczenia z tytułu choroby	20
2.5.1.3.	Świadczenia na wypadek macierzyństwa	20
2.5.1.4.	Renta z tytułu niezdolności do pracy	20
2.5.2.	Inne świadczenia socjalne – beneficjenci i warunki uzyskania	21
2.5.2.1.	Świadczenia rodzinne	21
2.5.2.2.	Świadczenia z tytułu bezrobocia	21
2.5.3.	Adresy stron internetowych zawierających więcej informacji z powyższego zakresu	21
3.	Warunki życia	21
3.1.	Zakwaterowanie	21
3.2.	Prawo jazdy	22
3.3.	System edukacji	22
3.4.	Uznawalność dyplomów i kwalifikacji dla celów zawodowych	23
3.5.	Kursy języka narodowego	23
3.6.	System opieki zdrowotnej	24
3.6.1.	Ogólne zasady dostępu do usług medycznych	24
3.6.2.	Ubezpieczenie zdrowotne	25
3.7.	Adresy stron internetowych zawierających więcej informacji z powyższego zakresu	25

1. Informacje ogólne o Bułgarii

Informacje geograficzne

Bułgaria, Republika Bułgarii (*България, Република България*) – jest europejskim państwem leżącym nad Morzem Czarnym, w północno-wschodniej części Półwyspu Bałkańskiego. Kraj ten ma powierzchnię 110,9 tys. km² i graniczy na północy z Rumunią (608 km), na zachodzie z Serbią i Macedonią (148 km), zaś na południu z Grecją (494 km) i Turcją (240 km).

Około 60% powierzchni Bułgarii zajmują góry i wyżyny: Bałkany, Sredna Gora, Riła, Pirin, Rodopy. W górach Riła znajduje się najwyższy szczyt kraju, Musała (2925 m n.p.m.). W środkowej części znajdują się kotliny tektoniczne: Sofijska i Kazanłycka. Na północy rozciąga się lessowa Wyżyna Naddunajska, przechodząca ku wschodowi w Wyżynę Dobrudży. Krajobraz geograficzny Bułgarii dopełnia – rozciągająca się pomiędzy Rodopami a Sredną Górą – Nizina Górnotracka. Wybrzeże jest na ogół skaliste.

Bułgaria leży w umiarkowanej strefie klimatycznej. Zimy są chłodne i wilgotne, a lata gorące i suche. Średnia temperatura powietrza w styczniu wynosi od -6°C w górach i -3°C w centralnej części kraju, do 2°C na południu. W lipcu średnie temperatury wynoszą odpowiednio od 18°C i 23°C, do 25°C. Morze Czarne łagodzi wahania temperatury na wschodzie i południu kraju. Średnia roczna suma opadów wynosi od 450 mm na północy do 1200 mm w górach. Zimą mogą występować obfite opady śniegu, a nawet gwałtowne śnieżyce.

Sieć rzeczna jest dobrze rozwinięta i wykorzystywana do irygacji, transportu oraz produkcji energii elektrycznej. Główne rzeki Bułgarii to Dunaj z dopływami Łom, Ogosta, Iskryj, Osym, Janta, Marica z Tundżą, Arda, Kamczyją oraz Struma i Mesta. Nieliczne jeziora położone są głównie wzdłuż wybrzeża. W szacie roślinnej dominują lasy dębowo-bukowe, pokrywające około jednej trzeciej powierzchni kraju. W górach występują lasy bukowo-jodłowe, świerkowe oraz kosodrzewina i hale.

Zasoby naturalne:

Bułgaria nie posiada znaczących zasobów surowców mineralnych. Do podstawowych kopalin zalicza się węgiel brunatny i lignity, wydobywane w zagłębiach Wschodniomarickim, Pernickim i Bobowdolskim, rudy cynku i ołowiu w Rodopach, miedź i sól kamienną. Występują również niewielkie ilości rud żelaza, węgla kamiennego i ropy naftowej, pokrywające tylko częściowo

zapotrzebowanie surowcowe tego kraju. Jednym z ważniejszych surowców jest drewno. Bułgaria posiada także dobrze rozwinięte rybołówstwo.¹

Strefa czasowa:

W Bułgarii od końca marca do początku października obowiązuje czas letni: GMT (uniwersalny czas letni) + 1 godz.; natomiast w pozostałym okresie czas zimowy: GMT +2 godz. W stosunku do czasu obowiązującego w Polsce zegary w Bułgarii wskazują zawsze jedną godzinę później, dlatego wjeżdżając na teren tego kraju, zawsze przestawiamy zegarek o jedną godzinę do przodu (np. z 13.00 na 14.00).²

1.2. Cechy charakterystyczne Bułgarii

Ludność i język:

Liczba ludności Bułgarii na początku 2008 roku wynosiła ok. 7,641 mln³ i była niższa niż w roku poprzednim na skutek utrzymującego się od początku lat 90-tych trendu spadkowego. Średnia gęstość zaludnienia wynosi obecnie 67 osób/km². Najgęściej zaludniona jest Kotlina Sofijska, powyżej 160 osób/km² oraz Nizina Tracka i centralna część Wyżyny Naddunajskiej.

Bułgaria jest krajem o wysokim stopniu urbanizacji. Około 69 % populacji mieszka w miastach, z których największym jest stolica kraju, Sofia, licząca 1,1 miliona mieszkańców. Pozostałe główne miasta to Płowdiw (341 tys.), Warna (315 tys.), Burgas (193 tys.) i Ruse (162 tys.).

Język bułgarski jest oficjalnym językiem w Bułgarii. Używany jest także w Grecji, Izraelu, Kanadzie, Macedonii, Mołdawii, Rumunii, USA, Serbii, Turcji, Ukrainie oraz na Węgrzech. Liczba osób mówiących po bułgarsku wynosi około 9 milionów. Jest on obecnie na 88 miejscu na świecie pod względem ilości mówiących nim osób. Język bułgarski jest językiem słowiańskim i należy do rodziny języków indoeuropejskich.

Językiem urzędowym, będącym jednocześnie językiem ojczystym zdecydowanej większości Bułgarów jest bułgarski, zapisywany cyrylicą. Część Bułgarów zna ze szkoły język rosyjski lub francuski. Młodzież oraz pracownicy sektora turystycznego i handlu często znają angielski, zaś nad Morzem Czarnym, z uwagi na często tam goszczących niemieckich turystów, znany jest także niemiecki.

Bułgaria jest krajem zróżnicowanym etnicznie, chociaż zdecydowanie najliczniejszą grupą są Bułgarzy, stanowiący około 83,9 % populacji. Druga pod względem liczebności grupa to Turcy (ponad 9,4 %). Ponadto w kraju tym mieszkają również Romowie (3,7 %) oraz Macedończycy,

¹ BUŁGARIA. Przewodnik dla przedsiębiorców. UNIDO, Wyd. V, W-wa 2006

² „Przewodnik Bułgaria. Pejzaż słońcem pisany”, Robert Sendek, Wydawnictwo Bezdroża, K-ów

³ www.EUROSTAT.ec.europa.eu

a także Ormianie, Tatarzy i przedstawiciele innych narodowości. Podobnie wygląda kwestia wyznania. Obywatele wyznania prawosławnego stanowią 82,6 % ludności, muzułmanie około 12,2 %, a obywatele wyznania rzymsko-katolickiego 1,7 %.

Podział administracyjny:

Terytorium Bułgarii podzielone jest na 28 prowincji obejmujących 278 gmin. Gminy posiadają osobowość prawną, przysługuje im prawo własności i mogą prowadzić swoją gospodarkę w oparciu o niezależny budżet. Władzę w gminach sprawują rady gminne, które są podstawowym elementem władzy samorządowej. W ich gestii znajduje się określanie kierunków rozwoju gminy. Prowincje są jednostkami administracji terytorialnej zarządzanymi przez gubernatorów, którzy mają za zadanie wdrażanie polityki regionalnej rządu na podlegającym im terenie. Gubernatorzy zarządzają, wraz z administracją regionalną, prowincjami korzystając ze środków pochodzących z budżetu centralnego. Są oni mianowani przez Radę Ministrów. Ponadto, dla potrzeb planowania gospodarczego związanych m.in. z wykorzystywaniem funduszy Unii Europejskiej, prowincje zostały w programach rządowych zgrupowane w sześć następujących regionów:

1. Region Północno-Zachodni, w skład którego wchodzi prowincje: Widin, Wracza, Montana;
2. Region Północno-Centralny, prowincje: Weliko Tyrnowo, Gabrowo, Łowecz, Plewen, Ruse;
3. Region Północno-Wschodni, prowincje: Dobricz, Szumen, Warna, Razgrad, Silistra, Tyrgowiszte;
4. Region Południowo-Zachodni, prowincje: Sofia-miasto, Sofia-prowincja, Błogojewgrad, Kiustendil, Pernik;
5. Region Południowo-Centralny, prowincje: PazardŜik, Płowdiw, Smoljan, Kyrdzali, Stara Zagora, Chaskowo;
6. Region Południowo-Wschodni, prowincje: Burgas, Sliwen, Jambol.⁴

Bułgaria jest członkiem organizacji międzynarodowych takich jak: Organizacji Narodów Zjednoczonych (od 1955), Organizacji Traktatu Północnoatlantyckiego – NATO (od 2004), Unii Europejskiej (od 2007).

Waluta Bułgarii:

Obowiązującą walutą jest bułgarski lewa (BGL). Polskim groszem odpowiadają “stotinki” (100 stotinek = 1 BGL). Kurs lewa jest stały w stosunku do EUR i wynosi: 1 EUR = 1,9558 BGL. Akceptowane są wszystkie popularne karty kredytowe. W sklepach akceptujących karty opłaca się płacić kartami VISA i MasterCard. W bankomatach natomiast zazwyczaj najkorzystniej wypłacać gotówkę kartami Maestro lub VISA Electron. Infrastruktura bankomatowa ulega ciągłej rozbudowie, także w dużych i średnich miejscowościach nie ma problemu z wypłaceniem gotówki.⁵

⁴ BUŁGARIA. Przewodnik dla przedsiębiorców. UNIDO, Wyd. V, W-wa 2006

⁵ http://www.bulgaricus.com/forum/doku.php?id=przydatne_informacje:waluta

Ustrój polityczny:

Zgodnie z konstytucją z 12 lipca 1991 Bułgaria jest republiką, w której głową państwa jest prezydent wybierany, na jednej karcie razem z wiceprezydentem, w bezpośrednich wyborach, na 5-letnią kadencję. Szefem rządu jest premier, który mianowany jest przez prezydenta. Organem władzy ustawodawczej jest jednoizbowe, 240-osobowe Zgromadzenie Narodowe (Народно събрание), wybierane na 4-letnią kadencję.

Kraj podzielony jest na 28 prowincji (oblast(i) – област(и)).⁶

Gospodarka

Reformy 1989 r. skutecznie zniosły centralne planowanie bułgarskiej gospodarki, umożliwiając istniejącym zakładom przekształcenie się w niezależne przedsiębiorstwa z prawem do wypuszczania akcji.

Głównymi uprawami w Bułgarii są zboża (pszenica, kukurydza), rośliny przemysłowe (słonecznik, tytoń, bawełna) i warzywa (pomidory, ogórki, papryka). Duże znaczenie ma uprawa winorośli (Bułgaria słynie ze swych świetnych win) i drzew owocowych (jabłonie, brzoskwinie, śliwy). Bułgaria jest największym w świecie eksporterem olejku różanego. Hodowla, głównie owiec, bydła i trzody chlewnej, i leśnictwo mają coraz bardziej rosnące znaczenie. Ważnym działem gospodarki jest rybołówstwo. Poza lokalnymi łowiskami na Morzu Czarnym i wodach śródlądowych, bułgarskie trawlerzy łowią na Morzu Śródziemnym i Oceanie Atlantyckim. W kraju występują złoża miedzi i niewielkie rud żelaza. Stosunkowo małe są także zasoby surowców energetycznych: węgla kamiennego, ropy naftowej i gazu ziemnego. Elektrownie wodne wytwarzają około 1/10 krajowej energii elektrycznej, 3/5 pochodzi z elektrowni cieplnych, reszta zaś z elektrowni jądrowych zbudowanych według planów radzieckich. Dużą dynamikę wykazuje produkcja stali, miedzi, cynku, ołowiu, a także maszyn i urządzeń, chemikaliów i wyrobów przemysłu spożywczego, dostarczającego większości dochodów z eksportu. Źródłem dewiz jest także turystyka, rozwinięta szczególnie na wybrzeżu Morza Czarnego. Państwo ma dobrze rozwiniętą sieć dróg. Dużą rolę odgrywa transport morski i lotniczy. Główne porty morskie to Warna i Burgas.⁷

Obyczaje - gest kiwnięcia głową, który dla Polaka oznacza zgodę bądź potwierdzenie, w Bułgarii ma znaczenie przeciwne.⁸

1.3. Powszechne święta narodowe i dni wolne od pracy

Święta państwowe, ustawowo wolne od pracy, to:

- 1 stycznia (Nowy Rok)

⁶ <http://pl.wikipedia.org/wiki/Bu%C5%82garia>

⁷ <http://pl.wikipedia.org/wiki/Bu%C5%82garia>

⁸ www.msz.gov.pl

- 3 marca (Dzień Wyzwolenia)
- Wielkanoc (dwa dni, niedziela i poniedziałek, wg kalendarza prawosławnego)
- 1 maja (Święto Pracy)
- 6 maja (Dzień Św. Jerzego, Dzień Wojska Bułgarskiego)
- 24 maja (Święto Cyrylicy – Dzień Kultury i Oświaty, Piśmiennictwa Słowiańskiego oraz Dzień Prasy Bułgarskiej)
- 6 września (Dzień Zjednoczenia)
- 22 września (Dzień Niepodległości)
- 1 listopada (Dzień Przywódców Odnowy Bułgarii)
- 25, 26 grudnia (Boże Narodzenie).⁹

1.4. Telefony alarmowe i informacyjne

Numer kierunkowy do Bułgarii to 00359,

Sofia - 00359 2

Warna - 00359 52

Płowdiw- 00359 32

Ważniejsze Numery Telefoniczne:

Pogotowie ratunkowe - 150

Straż pożarna - 160

Policja - 166

Informacja teleadresowa - 090012900

Pomoc drogowa - 91146, 983308, 146

1.5. Adresy polskich placówek dyplomatycznych

Ambasada RP w Sofii

ul. Chan Krum 46, Sofia 1000

Tel.: (00-359 2) 987 26 60, 987 26 10, 987 26 70

⁹ BUŁGARIA. Przewodnik dla przedsiębiorców. UNIDO, Wyd. V, W-wa 2006

Tel. dyżurny: (00-359 2) 987 26 10
Faks: (00-359 2) 987 29 39
E-mail: polamba@ambasadarpsofia.org
Strona internetowa: www.sofia.polemb.net

Wydział Konsularny przy Ambasadzie RP

Telefon: (00-3592) 987 26 10, 987 26 60, 987 26 70
Faks: (00-3592) 981 85 45
E-mail: polconsul@vip.bg

Instytut Polski w Sofii

1000 Sofia, ul. Weslec 12
tel. (0-03592) c. 981-09-07, 987-21-59, s. 981-29-37
fax (0-03592) 981-57-44
e-mail: instytut.polski@mbox.contact.bg
internet: www.polinst-bg.org

1.6. Adresy informacyjnych stron internetowych o Bułgarii w języku angielskim

<http://www.mfa.government.bg> – strona Ministerstwa Spraw Zagranicznych Bułgarii

<http://online.bg> - Bulgaria on-line

http://bnr.bg/RadioBulgaria/Emission_English - wiadomości z kraju i ze świata

http://vremeto.v.bg/c/index.pl%3Fplace=15&action=real&lang=_eng.html – prognoza pogody

<http://www.bulgarianproperties.com> - portal dotyczący zakupu/ wynajmu nieruchomości na rynku bułgarskim

<http://www.econ.bg>

1.7. Adresy stron internetowych zawierających więcej informacji z powyższego zakresu

www.sofia.polemb.net

www.polinst-bg.org

<http://www.bikpolska.pl> - Bułgarski Instytut Kultury

<http://www.bulgaricus.com>

<http://pl.wikipedia.org/wiki/Bu%C5%82garia>

2. Praca w Bułgarii

2.1. Podejmowanie pracy przez obywateli Polski w Bułgarii

2.1.1. Zasady dostępu obywateli Polski do bułgarskiego rynku pracy

Obywatele polscy korzystają z prawa do swobodnego przepływu osób w ramach Unii Europejskiej/Europejskiego Obszaru Gospodarczego. Od 1 stycznia 2007 r. obywatele polscy mogą wjeżdżać i przebywać na terytorium Republiki Bułgarii przez 90 dni w ciągu 6 miesięcy, licząc od dnia pierwszego wjazdu, oraz przejeżdżać tranzytem przez terytorium Republiki Bułgarii na podstawie ważnych paszportów lub dowodów osobistych.

Pobyt powyżej 90 dni.

Prawo pobytu na okres przekraczający trzy miesiące uzyskują obywatele UE:

- zatrudnieni lub prowadzący działalność gospodarczą w Bułgarii,
- mający wystarczające środki utrzymania dla siebie i członków swojej rodziny, aby nie stanowić podczas swego pobytu obciążenia dla systemu pomocy społecznej państwa członkowskiego, oraz mający pełne ubezpieczenie zdrowotne,
- przybyli do Bułgarii w celu podjęcia nauki, w tym szkolenia zawodowego, oraz mający pełne ubezpieczenie zdrowotne i środki finansowe na utrzymanie. Więcej informacji na stronie: www.mfa.government.bg

Obcokrajowcy – nie będący obywatelami Unii Europejskiej, Europejskiego Obszaru Gospodarczego lub Szwajcarii mają prawo do zatrudnienia na terytorium Republiki Bułgarii jeśli:

- są zatrudniani przez pracodawcę zgodnie z bułgarskim Kodeksem Pracy,
- są upoważnieni przez zagranicznego pracodawcę na czas określony do świadczenia usług w ramach kompetencji na terenie Republiki Bułgarii,
- prowadzą własną firmę.

Zatrudnienie obcokrajowców w Republice Bułgarii reguluje Ustawa o Promowaniu Zatrudnienia oraz odpowiednie uchwały wydane przez Radę Ministrów.

Obcokrajowcy – obywatele Unii Europejskiej, Europejskiego Obszaru Gospodarczego, Szwajcarii i członkowie ich rodzin mogą podjąć pracę w Bułgarii bez ubiegania się o pozwolenie o pracę. Osoby te muszą zarejestrować się w bułgarskim urzędzie pracy jako poszukujący zatrudnienia.

Rejestracja obywateli UE, EOG lub Szwajcarii w urzędzie pracy w Bułgarii.

Każda osoba powyżej 16 roku życia, aktywnie poszukująca pracy ma prawo do zarejestrowania się w bułgarskim urzędzie pracy jako osoba poszukująca zatrudnienia.

Dokumenty wymagane do rejestracji obywateli UE/ EOG:

- Dowód osobisty lub paszport,
- Dokument wskazujący rejestrację meldunkową osoby:
 - Zaświadczenie rejestracji meldunkowej na terenie Bułgarii,
 - Zaświadczenie o stałym pobycie:
 1. Dokument potwierdzający nieprzerwany pobyt w Republice Bułgarii – dokument może być wydany po 3 miesiącach od przyjazdu do kraju (wydawany jest przez policję);
 2. Dokument potwierdzający stały pobyt w Republice Bułgarii – dokument wydawany jest przez policję po 5 latach stałego pobytu w kraju;

Dokumenty wymagane do rejestracji jako tzw. osoba poszukująca zatrudnienia dla osób nie będących obywatelami UE/EOG, ale członkami rodzin obywateli UE/EOG:

- Paszport,
- Przetłumaczony i potwierdzony dokument poświadczający, że osoba jest członkiem rodziny obywatela UE/EOG (akt ślubu, akt urodzenia, decyzja sądu o adopcji, zaświadczenie rejestracji meldunkowej członka rodziny obywatela UE/EOG, etc.),
- Dokument potwierdzający rejestrację meldunkową na terytorium Republiki Bułgarii.
 - Zaświadczenie rejestracji meldunkowej na terytorium Bułgarii.
 - Zaświadczenie o stałym pobycie:
 1. Dokument potwierdzający tymczasowy pobyt aż do momentu uzyskania dokumentu potwierdzającego nieprzerwany pobyt (dokument jest wydawany przez policję),
 2. Dokument potwierdzający nieprzerwany pobyt w Republice Bułgarii – dokument może być wydany po 3 miesiącach od przyjazdu do kraju (wydawany jest przez policję),
 3. Dokument potwierdzający stały pobyt w Republice Bułgarii – dokument wydawany jest przez policję po 5 latach stałego pobytu w kraju.

Poszukując zatrudnienia bądź korzystając z praw wynikających z Ustawy o Promocji Zatrudnienia, poszukujący zatrudnienia są zobowiązani do okazania dyplomu ukończenia szkoły, zaświadczenia o szkoleniu zawodowym a także dokumentów potwierdzających doświadczenie zawodowe. Wszystkie dokumenty, o których mowa muszą być poświadczone przez organy wydające.

Poszukujący zatrudnienia muszą wypełnić formularz rejestracji w języku bułgarskim. Formularz może być udostępniony w języku angielskim, francuskim lub niemieckim w celu dokładnego zapoznania się z jego treścią.

Poszukujący zatrudnienia mogą otrzymać zaświadczenie zawierające informacje o okresie, w którym osoba była zarejestrowana jako poszukujący zatrudnienia w bułgarskim urzędzie pracy.

2.1.2. Prowadzenie własnej działalności gospodarczej w Bułgarii

Możliwość zakładania przedsiębiorstw w Unii Europejskiej oznacza, że każdy obywatel Unii Europejskiej może założyć firmę, a każda firma zarejestrowana w kraju członkowskim może zarejestrować swoje przedstawicielstwo, filię bądź jednostkę zależną w innym kraju członkowskim. Aby zostać zarejestrowanym w Bułgarii, osoba indywidualna bądź osoba prawna musi stosować się do postanowień Ustawy o Handlu. Obecnie, przedsiębiorstwa są rejestrowane przez sądy rejonowe. Ulegnie to zmianie i obowiązek ten przejmie Krajowa Agencja Rejestracji (www.registryagency.bg).

Rzemieślnicy prowadzący własną działalność muszą zostać wpisani do rejestru rzemieślników prowadzonego przez 25 regionalnych Izb Rzemieślniczych. Dodatkowe informacje dostępne są na www.nzkgb.org. Wykonujący niektóre zawody (architekci, cywilni inżynierowie specjalizujący się w inwestycjach w nieruchomości; prawnicy, etc.) zobowiązani są do zarejestrowania się w odpowiedniej izbie/palestrze/zrzeszeniu zanim rozpoczną prowadzenie praktyk bez ograniczeń.

Przedstawiciele innych zawodów muszą uzyskać wpis w krajowej agencji rejestracji ze względu na ubezpieczenie społeczne i obowiązek podatkowy. Rolnicy i hodowcy tytoniu tworzą specjalną kategorię. Osoby te mają obowiązek rejestracji w lokalnych instytucjach do spraw rolnictwa i leśnictwa. Te lokalne instytucje skupione są w Regionalnych Zarządach a ich lista dostępna jest na: www.mzgar.government.bg/Structure/ODZG/sites_odzg.htm

Zakładanie i rejestrację firm w Bułgarii regulują przepisy Kodeksu Handlowego. Jedynie spółki zarejestrowane na podstawie tego kodeksu są spółkami handlowymi. Są to: spółka partnerska, spółka komandytowa, spółka komandytowo-akcyjna, spółka z ograniczoną odpowiedzialnością i spółka akcyjna.

Praktyka udowodniła, że spółka z ograniczoną odpowiedzialnością (*bg. OOD*) i jednoosobowa spółka z ograniczoną odpowiedzialnością (*bg. EOOD*) oraz spółka akcyjna (*bg. AD*) są najdogodniejszymi formami do prowadzenia działalności z udziałem zagranicznym w Bułgarii. Inne spółki wymienione w Kodeksie Handlowym są mniej rozpowszechnione.

Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością – Sp.z o.o. (*bg. OOD – Дружество с ограничена отговорност*).

Spółka z o.o może być utworzona przez dwie lub więcej osób, którzy odpowiadają za zobowiązania spółki do wysokości wniesionego do spółki kapitału. Podstawą założenia spółki jest umowa zawarta w formie pisemnej między współwłaścicielami. Firma w nazwie powinna

zawierać oznaczenie Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością lub w skrócie „OOD”. Kapitał spółki nie może być niższy niż 5000 BGN.

Jednoosobowa Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością (bg. EOOD).

Jednoosobowa spółka z ograniczoną odpowiedzialnością jest innym rodzajem spółki z ograniczoną odpowiedzialnością.

EOOD zakłada jedna osoba, która odpowiada za zobowiązania spółki swoją wpłatą kapitału. *EOOD* jest spółką kapitałową, której kapitał jest podzielony na udziały, przy czym zobowiązania wobec kredytodawców nie mogą być pokrywane mieniem osobistym jednoosobowego właściciela kapitału. Kapitał *EOOD* nie może być niższy niż 5000 BGN.

W tym przypadku zamiast umowy wspólników sporządzany jest akt utworzenia spółki. Akt powinien zawierać dane zgodnie z art. 115 Kodeksu Handlowego.

EOOD kierowane jest przez właściciela osobiście lub przez upoważnionego kierownika. Jeżeli właścicielem jest osoba prawna, spółką zarządza jego Dyrektor/Kierownik lub upoważniona przez niego osoba.

Jednoosobowy właściciel podejmuje decyzje należące do kompetencji Walnego Zgromadzenia, o czym sporządza protokół w formie obowiązującej Walne Zgromadzenie.

Spółka akcyjna (bg. AD – Akcjonerno družestvo)

Jest to spółka, której kapitał jest rozdzielony na akcje. Właściciele akcji odpowiadają za zobowiązania podjęte przez spółkę do wysokości swoich udziałów, nie odpowiadają mieniem osobistym.

S.A. może być zarejestrowana przez jedną osobę lub więcej osób fizycznych lub prawnych. Minimalna wysokość kapitału wynosi 50000 BGN.

Minimalną wysokość kapitału, niezbędną do prowadzenia działalności bankowej, ubezpieczeniowej, dodatkowego funduszu zdrowotnego lub innej specjalnej działalności na podstawie przepisów w tym zakresie, określa odrębna Ustawa.

Przedstawicielstwo handlowe

Zgodnie z artykułem 24 ust. 1 bułgarskiej Ustawy o popieraniu inwestycji zagranicznych z 2004r. (ostatnie zmiany weszły w życie 30.08.2007r.) podmioty zagraniczne, które mają prawo do wykonywania działalności gospodarczej wg przepisów prawa krajowego mogą założyć przedstawicielstwo w Bułgarii, które należy zarejestrować w Bułgarskiej Izbie Przemysłowo-Handlowej. W świetle ust. 2 wspomnianego artykułu przedstawicielstwa nie są jednak osobami prawnymi i nie mogą prowadzić działalności gospodarczej.

Oddział firmy zagranicznej

Zgodnie z Kodeksem Handlowym każda osoba zagraniczna, zarejestrowana do prowadzenia działalności handlowej wg prawa swojego kraju, może zarejestrować oddział firmy zagranicznej na terytorium Bułgarii. Oddział firmy zagranicznej, zgodnie z prawem bułgarskim, nie ma osobowości prawnej, ale ma swoją siedzibę i adres zarządzania, kierownika, wydzielone mienie, jak też bierną legitymizację procesową. Nazwa oddziału zawiera nazwę firmy z dodatkiem „oddział” (*klon*). Oddział prowadzi księgi handlowe jako samodzielny handlowiec. Oddziały sporządzają również bilans.¹⁰

2.2. Sposoby poszukiwania pracy w Bułgarii

2.2.1. Publiczne służby zatrudnienia

W Bułgarii Krajowa Agencja Zatrudnienia jest odpowiedzialna za wdrażanie polityki rządu dotyczącej promocji zatrudnienia. Krajowa Agencja Zatrudnienia składa się z 9 regionalnych zarządów zatrudnienia i 105 lokalnych urzędów pracy.

Główne funkcje Krajowej Agencji Zatrudnienia to m.in.:

- rejestracja bezrobotnych aktywnie poszukujących pracy,
- udział w rozwoju i wprowadzaniu programów skierowanych do grup bezrobotnych, którzy z różnych powodów mają trudności z odnalezieniem się na rynku pracy,
- realizacja projektów i programów w obszarze zatrudnienia, kwalifikacji zawodowych, szkoleń i integracji społecznej współfinansowanych przez Komisję Europejską,
- organizacja szkoleń podnoszących kwalifikacje i motywację bezrobotnych i pracujących,
- pośrednictwo w poszukiwaniu pracy przez obywateli Bułgarii za granicą i obcokrajowców w Bułgarii;
- analiza podaży i popytu na rynku pracy i przewidywanie możliwych zmian.

2.2.2. Europejskie Służby Zatrudnienia EURES

EURES w Bułgarii – na chwilę obecną w Bułgarii pracuje 8 doradców EURES. Dane personalne oraz dane kontaktowe znajdują się na Europejskim Portalu Mobilności Pracowników: <http://ec.europa.eu/eures/main.jsp?catId=3&acro=eures&lang=pl>

2.2.3. Niepubliczne agencje pośrednictwa pracy

W Bułgarii informacje na temat możliwości podjęcia zatrudnienia można szukać również poprzez prywatne agencje pośrednictwa pracy. Lista tych podmiotów znajduje się na stronie internetowej Krajowej Agencji Zatrudnienia w Bułgarii: http://www.az.government.bg/eng/index_en.asp.

¹⁰ http://sofia.trade.gov.pl/pl/Przewodnik_Bg/article/detail,584,Formy_prowadzenia_dzialalnosci_gospodarczej.html

Dodatkowe informacje o agencjach pośrednictwa pracy można uzyskać pod nr tel. (+359 2 980 87 19).

2.2.4. Prasa

Ogłoszenia o pracę drukuje lokalna prasa. Prasa krajowa także umieszcza ogłoszenia o dostępnych miejscach pracy, ale dotyczą one głównie wakatów w stolicy i większych miastach.

Bulgarian News Network www.bgnewsnet.com – dziennik, j. angielski
Capital Weekly www.capital.bg/weekly - tygodnik, j. bułgarski (Sofiya-Grad-Sofia)
Dnevnik www.dnevnik.bg – dziennik, j. bułgarski (Sofiya-Grad-Sofia)
ITK PARI www.pari.bg – dziennik, j. bułgarski; j. angielski (Sofiya-Grad-Sofia)
Mont-press www.mont-press.com – tygodnik, j. bułgarski (Montana region)
Novinite.com www.novinite.com - dziennik j. angielski (Sofiya-Grad-Sofia)
Sega www.segabg.com - dziennik j. bułgarski (Sofiya-Grad-Sofia)

2.2.5. Inne sposoby poszukiwania pracy

Innym sposobem poszukiwania pracy jest przeglądanie portali internetowych dotyczących pośrednictwa pracy. Na stronie bułgarskiej Krajowej Agencji Zatrudnienia zamieszczone są linki m.in.: www.jobtiger.bg, www.jobs.bg, www.itjobs.bg

2.2.6. Ubieganie się o pracę (wymagane dokumenty – CV, list motywacyjny i inne)

Ubiegający się o pracę są zobowiązani przygotować curriculum vitae (CV), aby przedstawić je przyszłemu pracodawcy. Jest to pierwszy krok aby znaleźć zatrudnienie. CV przedstawia umiejętności kandydata, kwalifikacje, doświadczenie i zainteresowania. Stosowane są różne wzory CV, w tym również CV EUROPASS polecany przez Komisję Europejską. Wzory CV EUROPASS można znaleźć na portalu EUROPASS – <http://europass.cedefop.europa.eu>.

Poza CV pracodawcy często życzą sobie podanie o pracę i/lub list motywacyjny. List motywacyjny dotyczy czynników motywacyjnych dołączenia do zespołu pracowników danego przedsiębiorstwa przez aplikującego o pracę. Podanie o pracę natomiast ma standardową formę, formularz dostępny jest na stronie internetowej bułgarskiej Krajowej Agencji Zatrudnienia.

Pozostałe dokumenty to świadectwo ukończenia szkoły/ dyplomy, zaświadczenia o szkoleniach, stażu pracy, świadectwo o niekaralności, zaświadczenie lekarskie. Ważne by na rozmowę kwalifikacyjną z pracodawcą zabrać ze sobą CV, dokumenty potwierdzające kwalifikacje oraz rekomendacje od poprzednich pracodawców.

2.3. Warunki pracy

2.3.1. Rodzaje umów o pracę

W Bułgarii umowa o pracę zawierana jest między pracodawcą a pracownikiem, zawarta jest w formie pisemnej. Umowa o pracę definiuje miejsce pracy, stanowisko i charakter pracy; datę

zawarcia umowy i datę wejścia w życie; czas trwania umowy; wymiar płatnego i bezpłatnego urlopu w skali roku; wysokość wynagrodzenia oraz wymiar godzin dnia bądź tygodnia pracy. W ciągu 3 dni od daty podpisania umowy pracodawca jest zobowiązany do pisemnego powiadomienia regionalnego oddziału urzędu skarbowego.

W przypadku, gdy stanowisko pracy wymaga sprawdzenia umiejętności pracownika bądź pracownik chce upewnić się, że praca ta jest dla niej/niego odpowiednia ostateczna umowa o pracę może być poprzedzona kontraktem na okres próbny (do 6 miesięcy). Kontrakt powinien wskazywać dla dobra której ze stron ustanawia się okres próbny. Jeśli brak jest wskazania przyjmuje się, że kontrakt został podpisany na okres próbny dla dobra obu stron. W takim przypadku umowa może być rozwiązana przez obie strony bez wcześniejszego wypowiedzenia. Umowa może wygasnąć bez wypowiedzenia za obustronną zgodą wyrażoną w formie pisemnej. Strona do której kierowana jest propozycja jest zobowiązana do poinformowania drugiej strony o swym stanowisku w ciągu 7 dni od otrzymania oferty.

Jeśli pracownik chce zrezygnować z pracy może zerwać umowę o pracę, dając pracodawcy pisemne wypowiedzenie. Okres wypowiedzenia umowy (przez pracownika bądź pracodawcę) na czas nieokreślony wynosi 30 dni. Pracownik może w pisemnej formie rozwiązać umowę bez wypowiedzenia, jeśli nie jest w stanie wypełniać powierzonych obowiązków ze względów zdrowotnych, jeśli pracodawca spóźnia się z wypłaceniem wynagrodzenia, jeśli pracodawca wprowadza zmiany miejsca, charakteru, wynagrodzenia za pracę, za wyjątkiem sytuacji gdzie pracodawca ma prawo do wprowadzania takich zmian.

2.3.2. Czas pracy

Normalny czas pracy dla pięciodniowego tygodnia pracy wynosi 40 godzin, a dla sześciodniowego tygodnia pracy 46 godzin. W kodeksie pracy sformułowana jest ogólna zasada, że praca w godzinach nadliczbowych jest zabroniona. Za pracę w godzinach nadliczbowych uważa się pracę wykonywaną na polecenie lub za wiedzą pracodawcy poza normalnymi godzinami pracy. Sprawy związane z pracą w godzinach nadliczbowych nadzoruje Inspektorat Pracy. Wyjątki od generalnej zasady zabraniającej pracy w godzinach nadliczbowych są związane z obronnością kraju, zwalczaniem skutków awarii przemysłowych itp.

Przyjmuje się, że praca w godzinach nadliczbowych stanowi wyjątkowy przypadek określony w Kodeksie Pracy. Czas pracy w godzinach nadliczbowych wykonywany przez jednego pracownika w roku kalendarzowym nie może przekraczać:

- 30 godzin/dla pracujących w nocy – 20 godz./w jednym miesiącu kalendarzowym,
- 6 godzin/dla pracujących w nocy – 4 godz./w jednym tygodniu kalendarzowym,
- 3 godziny/dla pracujących w nocy – 2 godz./w 2 kolejnych dniach pracy.

Osoby poniżej 18 roku życia, kobiety ciężarne i matki z dziećmi poniżej 6 roku życia nie mogą podejmować pracy w godzinach nadliczbowych. Za pracę w nadgodzinach przysługuje dodatkowa płaca.

2.3.3. Urlop wypoczynkowy

Pracownicy powinni wykorzystać urlop w roku, na który urlop został przyznany. Jeśli pracodawca wyraża zgodę, pracownik może przesunąć część urlopu na rok następny. W takim przypadku pracodawca musi upewnić się, że urlop zostanie wykorzystany do połowy lub końca czerwca następnego roku.

Pracownik nabywa prawo do płatnego urlopu po przepracowaniu 8 miesięcy. Długość podstawowego urlopu płatnego nie może być mniejsza, niż 20 dni. W trakcie urlopu macierzyńskiego, trwającego 315 dni, w tym obejmującego 45 dni przed urodzeniem

dziecka, pracownicy przysługuje zasiłek macierzyński w wysokości 90% wynagrodzenia, który jest wypłacany przez Zakładu Ubezpieczeń Społecznych.

Ponadto, Kodeks pracy przewiduje dodatkowy płatny urlop wychowawczy na wychowanie dziecka do ukończenia przez nie 2 lat. Na urlopie wychowawczym matce przysługuje zasiłek wychowawczy w wysokości płacy minimalnej, wypłacany przez Zakładu Ubezpieczeń Społecznych.

Te same prawa obowiązują w przypadku adopcji. Prawo przewiduje również urlop na okres czasowej niezdolności do pracy, w trakcie którego przysługuje świadczenie z funduszy Zakładu Ubezpieczeń Społecznych.¹¹

2.3.4. Wynagrodzenie za pracę

W Bułgarii obowiązuje minimalna płaca miesięczna bądź godzinowa ustalana corocznie przez rząd. Wynagrodzenie jest zazwyczaj wypłacane miesięcznie. Mężczyźni i kobiety mają prawo do równego wynagrodzenia za tę samą bądź ekwiwalentną pracę. Suma wynagrodzenia składa się z podstawy wynagrodzenia i dodatków przewidzianych w Kodeksie Pracy. Płaca jest liczona na podstawie wymiaru czasu pracy bądź ilości pracy wykonanej. Wynagrodzenie za jednostkę pracy tzw. normę jest negocjowane i uzgadniane przez pracownika i pracodawcę. Jeśli pracownik osiąga gorsze wyniki pracy z powodów od niego niezależnych - ma prawo do pełnego wynagrodzenia; jeśli pracownik jest odpowiedzialny za zaniedbania – ma prawo do tylko do części wynagrodzenia za pracę którą w rzeczywistości wykonano. W przypadku przerwy w pracy nie spowodowanej winą pracownika ma prawo do pełnego wynagrodzenia; jeśli przerwa w pracy jest wynikiem działań pracownika, nie otrzymuje wynagrodzenia za ten czas.

Składki na ubezpieczenie społeczne i podatek dochodowy są potrącane miesięcznie z wynagrodzenia pracownika i przesyłane do Urzędu Skarbowego przez pracodawcę w imieniu pracownika. Przedstawiciele pewnych zawodów płacą składki na ubezpieczenie społeczne i podatek dochodowy bezpośrednio.

¹¹ BUŁGARIA. Przewodnik dla przedsiębiorców. UNIDO, Wyd. V, W-wa 2006

Minimalne i średnie wynagrodzenie:

Obecnie gwarantowane minimalne wynagrodzenie miesięczne w Bułgarii wynosi 220 lv¹². Średnie miesięczne wynagrodzenie wynosi 484 lv.¹³

2.4. Podatki

Na system podatkowy składają się:

1. Podatki ogólnokrajowe
2. Podatki miejscowe

Podatki ogólnokrajowe obejmują:

a/ podatki bezpośrednie - od osób fizycznych i od przedsiębiorstw

b/ podatki pośrednie – VAT i akcyzę

Podatki miejscowe obejmują:

- podatki od nieruchomości,
- podatki od spadków,
- podatki od darowizn,
- podatki od środków transportu,
- podatek drogowy.

Stawki podatkowe:

1. PIT liniowy 10%. Podatek od zysku firm CIT wynosi 10%, a w wielu rejonach o wysokim bezrobociu nawet 0%, co przy stosunkowo małej, jak na warunki europejskie średniej płacy na poziomie ca 200 EUR, wpływa na niskie koszty siły roboczej. Niska stawka podatku CIT ma zachęcić kapitał zagraniczny do inwestowania w Bułgarii. Nie ma podatku od odsetek z lokat bankowych,
2. Podatek od dywidend – 7%. Podatek od dochodów kapitałowych: jest zróżnicowany i oscyluje w granicach 15%, w tym za leasing i faktoring.
3. VAT 20%, na usługi turystyczne 7%,
4. Podatek od nieruchomości zależy od podatkowej wyceny nieruchomości /niższa od rynkowej/, np. dla Sofii w wysokości 0,15%.

Bułgaria ma jedne z najniższych podatków w Europie.

2.4.1. Podatek dochodowy od osób fizycznych

¹² http://sofia.trade.gov.pl/pl/Przewodnik_Bg/article/detail,653,Podejmowanie_pracy_w_Bulgarii.html

¹³ Bulgarian National Statistical Institute - Average Monthly Wages and Salaries of the Employees under Labour Contract in 2008 - Preliminary Data - Q3 2008

Od 1 stycznia 2008 r. wprowadzono w Bułgarii podatek liniowy w wysokości 10 proc. dochodów osiągniętych przez osoby fizyczne. W związku z powyższym zniesiono wszystkie ulgi prorodzinne i odliczenia podatkowe korzystne dla rodzin z dziećmi oraz kwotę wolną od podatku.

Podatek liniowy zastąpił tym samym stawki podatku w wysokości od 10 do 24 proc. obowiązujące w 2007 roku.

Obecnie prawodawstwo bułgarskie nadal przewiduje określony system pomocy dla swoich obywateli, m.in. przez system zasiłków i pomocy społecznej dla kobiet w ciąży, dla kobiet mających na utrzymaniu dzieci, jak również w mniejszym zakresie dla małoletnich dzieci. Jednak wspomniane formy pomocy skierowane są tylko do rodzin, których średni dochód nie przekracza określonej kwoty dochodu w 2008 roku, tj. 300 lewów (około 150 euro) miesięcznie na każdego członka rodziny.

W 2008 roku pomoc przewidziana jest dla wymienionych osób:

- jednorazowy zasiłek dla kobiet w ciąży w wysokości 150 lewów (około 76 euro). Przy czym świadczenie to przysługuje w zależności od wysokości osiągniętego dochodu;
- jednorazowy zasiłek dla rodzica nowo narodzonego dziecka w wysokości 250 lewów (około 128 euro) na pierwsze dziecko, 600 lewów (około 300 euro) na drugie dziecko lub 200 lewów (około 100 euro) na trzecie i każde następne dziecko. Jest to jedyne świadczenie, jakie przysługuje bez względu na wysokość dochodu osiągniętego przez daną rodzinę;
- miesięczny zasiłek dla małoletnich dzieci, które uczęszczają do szkoły. Zasiłek jest wypłacany w wysokości 25 lewów (około 13 euro) na każde dziecko i tylko do 20 roku życia dziecka. Przy czym świadczenie to przysługuje w zależności od wysokości osiągniętego dochodu.

Pomoc dla dzieci finansowana ze środków państwowych nie jest opodatkowana podatkiem dochodowym od osób fizycznych w Bułgarii.

2.4.2. Podatek VAT

VAT - obecnie stawka podatku VAT wynosi 20% - szczegółowe informacje można znaleźć na stronie Ministerstwa Finansów – www.minfin.bg

Obniżona, 7-proc. stawka obejmuje wyszczególnione usługi hotelowe. Stawka 0-proc. dotyczy eksportu oraz specyficznych dostaw towarów. Z VAT wyłączone są: usługi finansowe, edukacyjne, ubezpieczeniowe, zdrowotne, dzierżawa budynków na cele mieszkalne oraz sprzedaż starych budynków.

2.4.3. Inne podatki i opłaty lokalne

Inne podatki w Bułgarii to m.in.:

- podatek od nieruchomości (0,15-3 proc. wartości nieruchomości),
- podatek od przeniesienia własności nieruchomości i samochodów (2-4 proc.),

- podatek od spadków i darowizn (0,7-10 proc.).

Więcej informacji na stronie: www.minfin.bg

2.5. Zabezpieczenie społeczne

2.5.1. Świadczenia z ubezpieczeń społecznych – beneficjenci i warunki uzyskania

Państwowe ubezpieczenie społeczne jest obowiązkowe dla wszystkich pracowników zatrudnionych w Bułgarii pracujących zarówno w podmiotach krajowych jak i zagranicznych. Ubezpieczenie obejmuje wszystkie rodzaje ryzyka. Przepisy dotyczące ubezpieczeń społecznych zapewniają następujące rodzaje ubezpieczeń i świadczeń:

- ogólne chorobowe,
- od wypadków przy pracy,
- od inwalidztwa,
- od chorób zawodowych,
- od bezrobocia,
- urlopy macierzyńskie,
- na starość i na wypadek śmierci,
- dodatkowe obowiązkowe emerytalne.

Wszyscy pracownicy obowiązkowo podlegają ubezpieczeniu, bez względu na to, czy są zatrudnieni na podstawie umowy o pracę, czy umowy cywilnej. W przypadku zatrudnienia na podstawie umowy cywilnej pracodawca zobowiązany jest jedynie do ubezpieczenia od inwalidztwa spowodowanego chorobą, na starość i na wypadek śmierci. Jedynym wyjątkiem jest przypadek zatrudnienia na podstawie umowy cywilnej przewidującej wynagrodzenie miesięczne niższe od płacy minimalnej. Wysokość składek ubezpieczeniowych określa Ustawa o budżecie krajowym i ubezpieczeniach społecznych.

Państwowe ubezpieczenie społeczne zapewnia pomoc finansową w przypadkach chwilowej niezdolności do pracy spowodowanej chorobą, wypadkiem, ciążą, urodzeniem i wychowywaniem małego dziecka, kwarantanną, opieką nad chorym członkiem rodziny. Ponadto zapewnia wypłatę dodatków do wynagrodzenia w sytuacji zmiany stanowiska pracy związanej z ciążą i chwilowym obniżeniem zdolności do pracy, w przypadku, kiedy wynagrodzenie za pracę na nowym stanowisku jest niższe od poprzedniego, jak również emerytury i renty inwalidzkie oraz renty dla członków rodziny w przypadku śmierci osoby, która je utrzymywała i jednorazowy zasiłek po urodzeniu dziecka. W przypadku wypadków przy pracy pracodawcy zobowiązani są zwrócić kwoty świadczeń wypłacanych z powszechnego ubezpieczenia społecznego. Pracodawca musi zarejestrować pracownika podlegającego ubezpieczeniu obowiązkowemu w przeciągu 7 dni od momentu zatrudnienia. Oddziały, które nie są formalnie wydzielone nie dokonują samodzielnie rejestracji, a ich pracownicy rejestrowani są przez firmę macierzystą. W przypadku likwidacji, zmian organizacyjnych, czy fuzji na

ubezpieczającym cięży obowiązek poinformowania o zaistniałej sytuacji władz ubezpieczeniowych.

Przed przystąpieniem pracownika do pracy należy zawiadomić Agencję ds. przychodów /NAP – Nacjonalna Agencja po prihodite link <http://www.nap.bg/>).

Pracodawca zobowiązany jest co miesiąc od wynagrodzenia brutto naliczać i odprowadzać składki na ubezpieczenia emerytalne, zdrowotne i fund. wypadków oraz potrącać pracownikom odpowiednie, ustalone co roku w budżecie państwa składki emerytalne i zdrowotne i wszystkie kwoty odprowadzać do ZUS i wydziału podatkowego.

W trzeciej kategorii pracy w roku 2008 składka na ubezpieczenie emerytalne od wynagrodzeń osób urodzonych po 1960 r. wynosi na koszt pracodawcy: 12,9 % + 3% na dod. fund. emerytalny + 3,60 % składka zdrowotna + od 0,5 – 1,1% (w zależności od rodzaju działalności) na fund. wypadków i chorób + 0,5 % fundusz gwarancyjny.

Pracownik opłaca 8,60 % + 2,00 % skł. emerytalne + 2,40 % składka zdrowotna oraz podatek liniowy od wynagrodzeń w wysokości 10 % po pomniejszeniu kwoty brutto o potrącone składki.

Maksymalna kwota od której odprowadzane są składki ZUS i zdrowotne w roku 2008 wynosi 2000 BGN. Minimalne wynagrodzenie w roku 2008 wynosi 220 BGN.¹⁴

Przedstawiciele pewnych grup zawodowych są zobowiązani do pełnego ubezpieczenia społecznego na wypadek ryzyka m.in.:

- pracownicy zatrudnieni na więcej niż 5 dni roboczych lub 40 godzin w miesiącu kalendarzowym,
- sędziowie, prokuratorzy, detektywi, egzekutorzy sądowi oraz pracownicy sądu;
- żołnierze służby zawodowej według Ustawy o Obronie i Siłach Zbrojnych Republiki Bułgarii, pracownicy rządu - oficerowie, sierżanci, pracownicy cywilni wg Ustawy o Ministerstwie Spraw Wewnętrznych; pracownicy rządu - oficerowie, sierżanci, pracownicy cywilni wg Ustawy o Służbie Więziennej
- Osoby fizyczne zatrudnione i wynagradzane za pracę jako współpracownicy; (współpracownicy pracujący bez stosunku pracy nie są ubezpieczeni od bezrobocia);
- Osoby fizyczne pracujące na drugą bądź dodatkową umowę o pracę;
- Osoby fizyczne zatrudnione na umowę kierowniczą bądź zarządzający firmami handlowymi.

Przedstawiciele następujących grup są zobowiązani do ubezpieczenia na wypadek kalectwa z powodu choroby a także starości i śmierci:

¹⁴ http://sofia.trade.gov.pl/pl/Przewodnik_Bg/article/detail,653,Podejmowanie_pracy_w_Bulgarii.html

- Osoby fizyczne zarejestrowane jako rzemieślnicy i / lub pracujące na własny rachunek;
- Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą jako jednoosobowa firma, właściciele bądź partnerzy spółek handlowych;
- Studenci doktoranci jeśli nie mają ubezpieczenia emerytalnego z innego tytułu;
- Zarejestrowani producenci tytoniu, rolnicy.

Ubezpieczenie społeczne obowiązuje od dnia rozpoczęcia pracy aż do momentu wygaśnięcia umowy o pracę.

Więcej informacji na stronach:

<http://www.nap.bg/ospage?id=535&lang=en>

<http://www.nhif.bg/eng/default.phtml>

2.5.1.1. Emerytura

Prawo do emerytury w Bułgarii jest oparte na tzw. systemie punktowym, który tworzy suma lat i stażu pracy. W przypadku gdy suma lat i stażu pracy nie osiąga wymaganego pułapu punktów, osoby - zarówno mężczyźni jak i kobiety – mają prawo do emerytury w wieku 65 lat.

2.5.1.2. Świadczenia na wypadek choroby

W razie choroby, pracownik może skorzystać ze zwolnienia z powodu choroby – w takim wypadku jest zobowiązany do okazania pracodawcy zaświadczenia lekarskiego. Będąc na zwolnieniu z powodu choroby pracownik otrzymuje dzienny ekwiwalent pieniężny w wysokości 80%; w razie tymczasowej niezdolności do pracy z powodu wypadku w pracy i choroby zawodowej w wysokości 90% średniego dziennego wynagrodzenia brutto.

Zasiłek przyznany z powodu czasowej niezdolności do pracy z powodu choroby, wypadku przy pracy, choroby zawodowej, ciąży – zasiłki płacone są przez Krajowy Instytut Ubezpieczeń Społecznych na rachunek bankowy wskazany przez ubezpieczonego. Tylko przez 1 dzień niezdolności do pracy ubezpieczyciel (pracodawca) płaci pracownikowi średnie dzienne uposażenie brutto dla miesiąca w którym niezdolność zaistniała.

2.5.1.3. Świadczenia z tytułu macierzyństwa

Beneficjenci ubezpieczenia społecznego mają prawo do zasiłku macierzyńskiego pod warunkiem, że ich staż pracy nie jest krótszy niż 6 miesięcy. Dzienna kwota odpowiada 90% średniego dziennego wynagrodzenia lub jest równa podstawie ubezpieczenia. Zasiłek macierzyński wypłacany jest przez 315 dni kalendarzowych, z czego 45 dni przed porodem. Po wykorzystaniu 315 dni urlopu matka ma prawo do dalszego urlopu aż do ukończenia przez dziecko 2 lat. W tym czasie matka (lub matka adopcyjna) otrzymuje miesięczny zasiłek w kwocie ustalonej w Ustawie o Budżecie Ubezpieczeń Społecznych. To uprawnienie (urlop

i zasiłek)może być (za zgodą matki) przekazane ojcu lub jednemu z rodziców pary, które ma umowę o pracę.

Upoważniony otrzymuje pieniężne wynagrodzenie przez 2 lata trwania urlopu na dziecko. Po wykorzystaniu 2 letniego urlopu rodzic mający umowę o pracę może skorzystać z bezpłatnego urlopu do 6 miesięcy na opiekę nad dzieckiem aż do ukończenia przez nie 8 lat. Okres ten wliczany jest do stażu pracy.

2.5.1.4. Renta z tytułu niezdolności do pracy

Ubezpieczony rodzic, który stracił całkowicie lub częściowo zdolność do pracy na stałe lub czasowo ma prawo do emerytury z powodu niepełnosprawności. Prawo to przysługuje osobom z 50% i większym uszczerbkiem na zdrowiu.

2.5.2. Inne świadczenia socjalne – beneficjenci i warunki uzyskania

2.5.2.1. Świadczenia rodzinne

Dodatki rodzinne, włączając macierzyńskie i rodzicielskie dodatki, są regulowane w Ustawie o Rodzinnych Zasiłkach na Dziecko.

Następujące osoby są upoważnione do pobierania rodzinnych zasiłków: kobiety ciężarne będące obywatelkami Bułgarii; rodziny bułgarskich obywateli w odniesieniu do dziecka, które wychowują w Bułgarii; rodziny w których jedno z rodziców jest obywatelem Bułgarii w odniesieniu do dzieci, które są obywatelami Bułgarii i są wychowywane w Bułgarii; kobiety ciężarne będące obywatelkami innego kraju, i rodziny obcokrajowców, którzy mają stały pobyt i wychowują swoje dzieci w Bułgarii. Dodatki rodzinne naliczane są na podstawie dochodu na każdego członka rodziny.

2.5.2.2. Świadczenia z tytułu bezrobocia

Każda osoba w imieniu której pełne składki na ubezpieczenie społeczne są płacone i księgowane przez nie mniej niż 9 z 15 miesięcy przed rozwiązaniem umowy są uprawnione do zasiłku dla bezrobotnych. Aby otrzymać zasiłek, osoba uprawniona musi zarejestrować się jako bezrobotna w lokalnym urzędzie pracy. Osoba taka nie może otrzymywać emerytury, renty bądź emerytury „pomostowej”; nie może także pozostawać w stosunku pracy za który należą się zasiłki z ubezpieczenia społecznego. Kwota zasiłku dla bezrobotnych odpowiada 60% średniemu miesięcznemu dochodowi, od którego odprowadzane i księgowane były składki na ubezpieczenie społeczne przez ostatnie 9 miesięcy kiedy beneficjent podlegał obowiązkowemu opłacaniu ubezpieczenia społecznego, ale nie może być niższa niż minimum i wyższa niż maksimum, ustalana i regulowana corocznie w Ustawie o Budżecie Ubezpieczeń Społecznych.

Zasiłek dla bezrobotnych wypłacany jest każdego miesiąca za miesiąc poprzedni przez cały okres, którego podstawę stanowi staż pracy.

Adresy stron internetowych zawierających więcej informacji z powyższego zakresu

<http://www.mlsp.government.bg/bg/index.asp> - Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej

www.nssi.bg - Narodowy Instytut Ubezpieczeń Społecznych

www.nhif.bg - Narodowy Fundusz Ubezpieczeń Zdrowotnych

www.mh.government.bg - Ministerstwo Zdrowia

www.minfin.bg – Ministerstwo Finansów

www.minedu.government.bg - Ministerstwo Edukacji i Nauki

3. Warunki życia

3.1. Zakwaterowanie

Mieszkania (własnościowe bądź lokatorskie) są najczęstszą formą zakwaterowania w miastach i miasteczkach. Na terenach wiejskich są to domy. Ceny kupna i najmu różnią się znacznie w zależności od części kraju, lokalizacji oraz fizycznego stanu nieruchomości. W większych miastach, średnia cena waha się między BGN 770 za m² (Pleven) i BGN 1342 za m² (Sofia). W mniejszych miastach, cena oscyluje między BGN 462 a 590 za m². Dokumenty wymagane do kupna domu to dowody tożsamości kupującego i sprzedającego oraz dokument potwierdzający tytuł posiadania nieruchomości. Pełne bądź częściowe przeniesienie własności jest zawsze potwierdzane prawnym aktem notarialnym. Nieruchomości na sprzedaż i wynajem są podawane do wiadomości przez agentów nieruchomości, prasę i liczne strony internetowe, takie jak: www.bulgaria-property.imoti.net; www.imotibg.com; www.imoti.bg.

3.2. Prawo jazdy

Aby legalnie prowadzić pojazd w Bułgarii należy mieć ważne prawo jazdy. Obcokrajowcy mogą używać swojego prawa jazdy na terenie Bułgarii, ale należy pamiętać iż nie stanowi ono dowodu tożsamości.

W Bułgarii obowiązkowe jest zapinanie pasów bezpieczeństwa zarówno na przednich, jak i tylnych siedzeniach. Rozmawianie przez telefon komórkowy podczas prowadzenia samochodu jest dopuszczalne, podobnie jak w większości krajów unijnych, pod warunkiem korzystania z zestawu głośnomówiącego. Dopuszczalny poziom alkoholu we krwi wynosi 0,5 promila. Prawo jazdy (zarówno starego, jak i nowego wzoru) wydane przez polskie władze jest honorowane. Podczas podróży samochodem należy mieć przy sobie dowód rejestracyjny pojazdu. Zielona karta nie jest obowiązkowa; służy jako międzynarodowy dowód ubezpieczenia, który w razie wypadku ułatwia uzyskanie odszkodowania. W przypadku podróży samochodem, którego

właścicielem jest inna osoba fizyczna lub prawna, należy mieć poświadczony notarialnie pełnomocnictwo przetłumaczone na język bułgarski, angielski, francuski lub niemiecki.¹⁵

3.3. System edukacji w Bułgarii

System szkolnictwa w Bułgarii to edukacja na poziomie podstawowym, średnim i wyższym. System żłobków, przedszkoli, szkół i uniwersytetów jest dobrze rozwinięty. Dzieci poniżej 3-go roku życia mogą korzystać z częściowej bądź całodziennej opieki w żłobkach. Dostępna jest też opieka prywatnych opiekunek dla dzieci. W Bułgarii dzieci w wieku od 7 (na życzenie rodziców 6) do 16 podlegają obowiązkowi szkolnemu.

Większość przedszkoli to placówki publiczne, ale powstaje coraz więcej prywatnych, szczególnie w większych miastach. Posyłanie dziecka do przedszkola nie jest obowiązkowe, ale jest częstą praktyką. Publiczne przedszkola są finansowane z państwowego bądź lokalnego budżetu. Rodzice ponoszą koszty ustalone przez prawo. Rok przed rozpoczęciem nauki w szkole każde dziecko (również to, które nie uczęszczało do przedszkola) ma obowiązek uczęszczania na wolne od opłat zajęcia przygotowawcze (pol. tzw. klasa „0”) w miejscowym przedszkolu lub szkole podstawowej. Dla dzieci, które nie mają płynnej znajomości języka bułgarskiego prowadzone są specjalne zajęcia językowe.

System edukacji obejmuje podstawowy (8 klas) i średni (4 klasy) poziom szkolnictwa o profilu ogólnym lub zawodowym. Edukacja ogólna zapewnia edukacyjne minimum umiejętności i wiedzy oraz, w większości przypadków, pewien poziom specjalizacji (zagadnienia bądź znajomości języka). Dla obywateli Bułgarii edukacja w szkołach państwowych i miejskich jest nieodpłatna.

Szkolnictwo jest bezpłatne także dla obcokrajowców mających pozwolenie stałego pobytu; przyjętych na mocy międzyrządowej umowy oraz osób poniżej 16-tego roku życia, które mieszkają w Bułgarii z rodzicami będącymi obywatelami UE/EOG lub Szwajcarii zatrudnionymi w Bułgarii.

Osiągnięcia uczniów oceniane są w 6-cio stopniowej skali (gdzie 6-ka jest najwyższym wynikiem). Szkolnictwo wyższe dostępne jest po ukończeniu szkoły średniej. Uniwersytety, Wyższe Szkoły Specjalistyczne i Kolegia są placówkami państwowymi lub prywatnymi. Przyjęcia odbywają się na podstawie egzaminów. Czesne w szkołach państwowych ustalane jest przez rząd i jest płatne w ratach.

¹⁵ http://www.msz.gov.pl/index.php?page=6337&lang_id=pl&bulletin_id=14&document=1808

3.4. Uznawalność dyplomów i kwalifikacji dla celów zawodowych

Organem odpowiedzialnym za uznawanie dyplomów jest Ministerstwo Edukacji i Nauki. Uznania dyplomu dokonują wyznaczone komisje:

dokumenty potwierdzające ukończenie szkoły od 1-szej do 8-mej klasy – komisja Regionalnego Inspektoratu Edukacji; dokumenty potwierdzające ukończenie 8-mej klasy, wyższych stopni edukacji i szkoleń zawodowych - komisja Ministerstwa Edukacji i Nauki.

Dokumenty potrzebne do uznania dyplomu to: podanie, dokument potwierdzający ukończenie szkoły lub kursu, informacja o przebytej edukacji oraz rachunek potwierdzający uiszczenie opłaty. Dokumenty należy złożyć w języku bułgarskim.

<http://www.nacid-bg.net> – Krajowe Centrum Informacji i Dokumentacji
<http://www.minedu.government.bg> - Narodowe Centrum Mobilności i Uznania Akademickiego
www.buwiwm.edu.pl - Biuro Uznawalności Wykształcenia i Wymiany Międzynarodowej

3.5. Kursy języka narodowego

Kursy języka bułgarskiego dla obcokrajowców w Bułgarii

Są organizowane m.in. przez:

Accent Language School

37 Bacho Kiro str.
1202 Sofia
Tel: +359 2 9834228

Alexander Study Centre

26 Targovska Street
2900 Gotse Delchev
Blagoevgrad
Tel: +359 751 60499

Bels & Belin Language Centre

Khristo Kovachev str. 24-26
1504 Sofia
Tel: +359 2 9435219
Fax: +359 2 9441992

Berlitz Sofia

10 Lege St., Fl. 5/6
1000 Sofia
Tel: +359 2 980 10 49

Educational Centre - MaximUm

Bul. Al.Stamboliysky 249, ap.4
1330 Sofia
Tel: +359 2 9203287

Euroalliance - Centre for Language and Professional Teaching

13 Aleksandar Stamboliiski blv.
4000 Plovdiv
Tel: +359 32 620414
Fax: +359 32 643395

3.6. System opieki zdrowotnej w Bułgarii

3.6.1. Ogólne zasady dostępu do usług medycznych w Bułgarii

Ochroną zdrowia zajmuje się Ministerstwo Zdrowia - www.mh.government.bg. Wydatkowanie zasiłków na ubezpieczenie zdrowotne jest nadzorowane przez Narodowy Fundusz Ubezpieczeń Zdrowotnych – www.nhif.bg. Ubezpieczone osoby mają prawo do korzystania z usług zapewnianych przez lekarzy specjalistów i instytucje medyczne, które podpisały kontrakt z Narodowym Funduszem Ubezpieczeń Zdrowotnych. Każdy ubezpieczony powinien wybrać lekarza pierwszego kontaktu – lekarza internistę. W razie potrzeby konsultacji w trudnych przypadkach, lekarz pierwszego kontaktu może skierować pacjenta do lekarza specjalisty. Wizyty te są bezpłatne; uiszczyć jednak należy opłatę podatkową w wysokości 1% minimalnego wynagrodzenia. Za każdy dzień pobytu osoby ubezpieczonej w szpitalu pobierana jest opłata wynosząca 2% minimalnego wynagrodzenia. W Bułgarii funkcjonuje wiele prywatnych szpitali oraz specjalistycznych centrów medycznych, które nie podpisały umowy z Narodowym Funduszem Ubezpieczeń Zdrowia. Opieka, którą zapewniają jest płatna przez pacjenta bez względu na to czy osoba ta jest ubezpieczona czy nie.

3.6.2. Ubezpieczenie zdrowotne

Ubezpieczenie zdrowotne w Bułgarii jest obowiązkowe. Ponadto, można się dodatkowo ubezpieczyć dobrowolnie. Świadczenia zdrowotne w ramach obowiązkowego ubezpieczenia finansuje Narodowy Fundusz Ubezpieczeń Zdrowotnych. Dodatkowe ubezpieczenie zdrowotne

zapewniają firmy, które muszą być zarejestrowane jako spółki akcyjne i posiadać licencję wydaną zgodnie z Ustawą o ubezpieczeniu zdrowotnym.

Składka na obowiązkowe ubezpieczenie zdrowotne nie jest opodatkowana. Jej wysokość, jako procent wynagrodzenia brutto, jest określona w ustawie o budżecie rocznym Narodowego Funduszu Ubezpieczeń Zdrowotnych.

3.7. Adresy stron internetowych zawierających więcej informacji z powyższego zakresu

www.nssi.bg - Narodowy Instytut Ubezpieczeń Społecznych

www.nhif.bg – Narodowy Fundusz Ubezpieczeń Zdrowotnych

www.mh.government.bg - Ministerstwo Zdrowia

www.minfin.bg – Ministerstwo Finansów

www.minedu.government.bg – Ministerstwo Edukacji i Nauki

<http://www.gksoft.com/govt/en/bg.html> - adresy poszczególnych ministerstw rządu Bułgarii

Data przygotowania informacji:

Listopad 2008 r./ Luty 2009- aktualizacja linków internetowych.

Osoba przygotowująca informacje:

Doradca EURES Anna Nowak z Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Krakowie.